

Maunulan asuinalue 1950-luvun lopussa. Kuva: Hulkkonen, Helsingin kaupunginmuseo.

Asumalähiörakentaminen 1900-luvun jälkipuolella

Pekka Pakkala

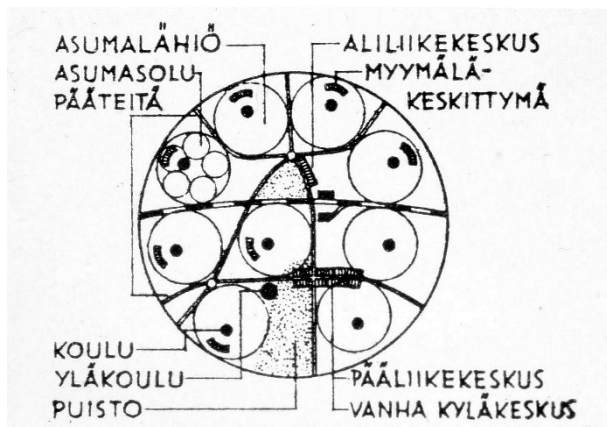
Lähiöitä rakennettiin 1950-luvulta vuosisadan loppupuolelle saakka. Niiden suunnitteluperiaatteet vaihtuivat nopeaan tahtiin. Luonnonläheisistä metsäkaupungeista siirryttiin suorakulmisiin ruutuasemakaavoihin ja edelleen tiiviisiin kompaktikaupunkeihin.

Asumalähiöt - laajentuvan kaupungin satelliitit

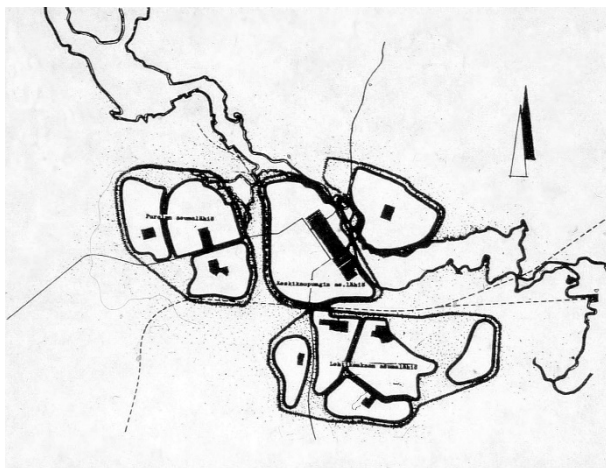
Toisen maailmansodan jälkeen Suomen väkiluku kasvoi yli neljään miljoonaan ja kaupunkilaisia oli jo kolmannes väestöstä. Sodassa tuhoutuneiden 116 000 asunnon, muiden rakennusten, teiden ja siltojen rakentamisen lisäksi asutettiin 420 000 karjalaista sekä jälleenrakennettiin Lappi. 1900-luvun alkupuolen kesken jääneet tavoitteet – sosiaalinen asuntotuotanto ja rakentamisen rationalisointi – olivat nyt ajankohtaisia kasvavien kaupunkien asuntopulan poistamiseksi.¹

Rakennustarvikkeiden niukkuuden vuoksi rakennettiin puutaloja. Kaupunkien laidoille kaavoitettiin laajoja, tyyppipiirustuksiin perustuvia omakotialueita, joilla puolitoistakerroksiset noppamaiset rakennukset seisovat riveissä suurehkoilla tonteillaan suorien tai loivasti kaartuvien katujen varsilla.

Kerrostaloja ryhdyttiin kaupungeissa rakentamaan 1940-luvun lopulta lähtien, alkuun vanhaa asutusta täydentäen tai sen kiinteäksi jatkoksi. 1950-luvulla yleistyi asumalähiöiden rakentaminen luonnonympäristöön, erilleen vanhasta kaupunkirakenteesta.

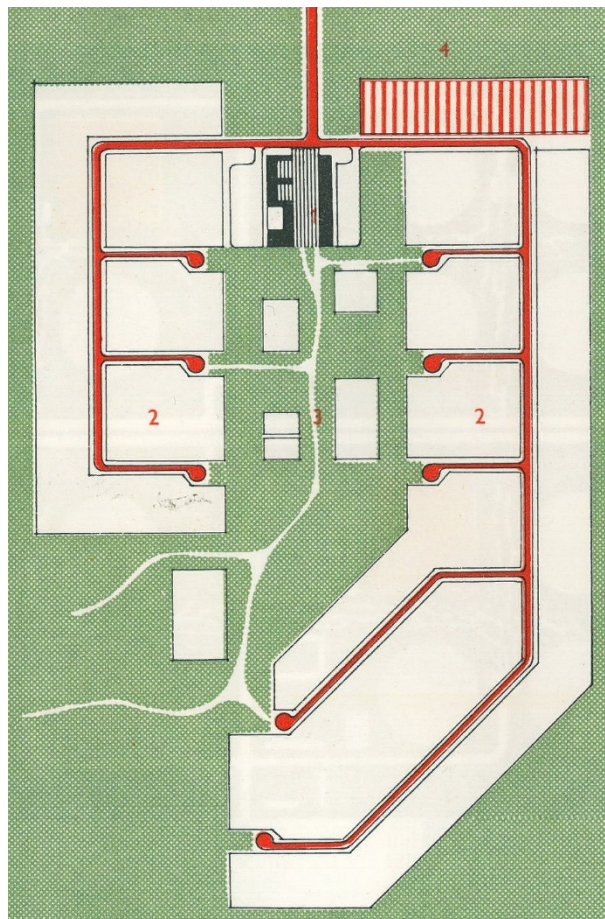

Anglosaksispohjaisen lähiöperiaatteen mukaan kaupunki koostuu metsä- ja viljelyalueiden erottamista asumakunnista. Ne jakaantuvat noin 5000 asukkaan lähiöihin, joita viheralueet tai liikenneväylät erottavat toisistaan. Asumalähiö rakentuu pienen keskuksen ja lähipuiston varaan asumasoluista, ja käsittävät koulun ja kauppojen edellyttämät asuntomäärät. Yleiskaavoituksessa soveltamansa soluperiaatteen asumakunnan periaatekaavion esitti Otto-I. Meurman Asemakaavaoppi-kirjassaan 1947. Lähde: Asemakaavaoppi. Otto-I. Meurman 1947.

↑
Kaupungin jaottelu asumakuntiin ja -lähiöihin.
Lähde: Kajaanin yleiskaava. Otto-I. Meurman 1950

→
Asumalähiön kaavio. Otto-I. Meurmanin työtoveri ja seuraaja asemakaavaopin professorina Olli Kivinen kehitti suunnitelmissaan asumalähiön periaatetta edelleen. Lähde: Hämeenlinnan yleiskaava. Olli Kivinen 1957.

Suomalainen metsäkaupunki sovitetetaan luontoon

Lähiöperiaatteen mukaiset uudet asuinalueet rakennettiin useimmiten kallioiseen metsämaastoon. Tällaista asumalähiön sovellusta nimitettiin myöhemmin metsäkaupungiksi.² Rakennukset ja kadut sijoitettiin luonnon muotoja seuraten. Omilla tonteillaan sijaitsevien yksittäisten talojen sijaan suunniteltiin useista rakennuksista muodostuvia sikermiä. Keskeinen rakennustyyppi oli matala, hissiton kerrostalo joko pitkänomaisena, kapearunkoisena lamellitalona tai porrashuoneen ympärille rakentuvana pistetalona. Kerrostalojen lisäksi rakennettiin myös rivi- ja omakotitaloja. Käsityömainen rakentamistapa ja talojen yksilöllinen suunnittelu antoi niille kodikkaan ilmeen.

Tärkeä ja usein ilmaistu pyrkimys oli asunnon yhteys luontoon sekä talojen väljä sijoittelu suhteessa toisiinsa. Rakennusten rajaaman kiinteän katu- ja pihatilan korvasivat avoimet metsiköt ja niityt. Lähiörakentamisessa korostui myös usko yhteisten tilojen ja alueiden kokoavaan ja yhteisöllisyyttä vahvistavaan merkitykseen.³

Nopeasti kasvaneen autokannan vuoksi liikenneverkkojen järjestelystä tuli keskeinen osa kaavoitusta. Jo 1950-luvun puolivälistä lähtien liikenneturvallisuuden katsottiin edellyttävän ajoneuvoliikenteen ja jalankulun erottamista. Tämä johti uusien alueiden kaupunkirakenteen runkona useimmiten ns. ulkosityöttöiseen ajoneuvoliikenteen verkkoon, joka kiertää asuinalueen reunoilla, ja keskeiseen puistoon tai jalankulkuraittiin.⁴

Espoon Tapiola - metsäkaupungin kansainvälisesti tunnettu esimerkki

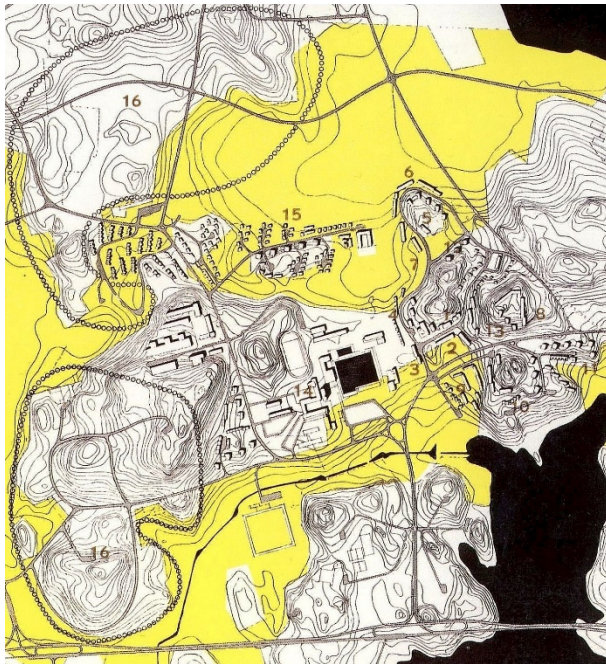
Tapiolan syntyyn vaikutti keskeisesti Asuntosäätiön toiminnanjohtaja Heikki von Hertzen, joka 1940-luvulla oli esittänyt tiiviin kerrostalorakentamisen tilalle väljää, luonnonläheistä asumista kaukana kaupungin kiireestä ja tungoksesta. Tapiolan suunnittelua ja rakentamista leimasi poikkeuksellisen kunnianhimoisen asenne, jonka ansiosta alueen asuntoarkkitehtuuri ja maisemasuunnittelu kohoavat omalle tasolleen lähiörakentamisemme historiassa.

Tapiolan maineen loi sen ensimmäisen vaiheen, itäisen lähiön toteuttaminen vuosina 1953–1964. Suunnitelman keskeinen piirre on talojen sijoitus luonnon muotoja seuraaviksi ryhmiksi. Erityistä painoa pantiin metsäsaarekkeisiin tukeutuvien asuntosikermien välisten laajojen vapaa-alueiden suunnitteluun. Rakennusten suunnittelijoiksi valittiin aikansa merkittävimpiä arkkitehteja, ja heitä rohkaistiin uusien talotyyppien kehittelyyn.⁵

Vas.: Asuntosikermien reunustama Tapiolan Silkkiniitty edustaa 1950-luvun korkeatasoisinta maisemasuunnittelua.

Oik.: Kasvillisuus ja maaston muodot olivat keskeisinä osina metsäkaupungin asuinympäristöä. Kuvat: Pekka Pakkala.

Vas.: Tapiolan alkuperäinen aluekokonaisuus koostuu kolmesta lähiöstä, joita keskus yhdistää. Lähde: Asuntosäätiö.

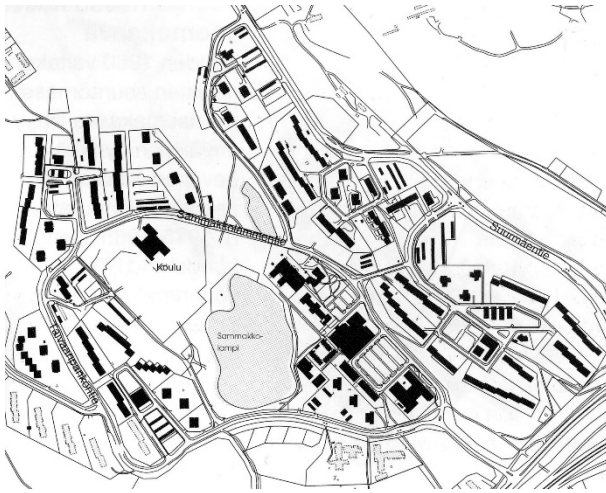
Oik.: Tapiolan itäinen lähiö, Espoo. Otto-I. Meurman, Aarne Ervi 1945-1951. Kartan käsittely: Pekka Pakkala.

Lähiöperiaatetta noudatettiin 1950-luvulla erityisesti Helsinkiin sodan jälkeen liitettyjen esikaupunkialueiden rakentamisessa. Vähitellen kaupunkirakenteen jäsentelyä kylämaisiin yksiköihin pienen keskuksen ja puiston ympärille alettiin soveltaa muuallakin maassa. Alueiden koko vaihteli huomattavasti kaupungin suuruuden mukaan.

Vas.: Munkkivuori, Helsinki. Helsingin kiinteistövirasto 1955. Puhdasoppinen lähiörakenne: ajoneuvoliikenteen katu kiertää keskeiseen puistoon liittyviä asumasoluja, joita keskus yhdistää.

Oik.: Munkkivuoren asuinympäristöä. Kuvat ja kartan käsittely: Pekka Pakkala.

Vas.: Puijonlaakso, Kuopio. Pentti Pajarinen ja Martti Kilpiranta, 1963. Asumasolut ympäröivät keskeistä puistoa. Maastoa myötäileviä lamellitaloja korkeammalle kohoavat pistetaloryhmät olivat tyypillisiä metsäkaupunkien suunnittelussa. Lähde: Kuopion arkkitehtuurin opaskartta.
Oik.: Puijonlaakson asuinympäristöä. Kuva: Pekka Pakkala.

Arkkitehti Olli Kivisen 1959 kaavoittaman Pihlajamäen lähiön eteläosa oli ensimmäinen alueellinen elementtirakennuskohde. Pitkistä lamellitaloista ja niiden yläpuolelle kohoavista asuntoroneista koostuvan veistoksellisen sommitelman on katsottu myös heijastelevan nosturiratojen vaikutusta asemakaavoitukseen. Kuva: SKY-Foto Möller, Helsingin kaupunginmuseo.

Metsäkaupunkien rakentaminen keskustojen ulkopuolelle hajotti kaupunkien yhdyskuntarakennetta. Asuinalueille tuli verraten vähän asukkaita, mutta niille kaavoitettiin ja rakennettiin silti kaupallisia ja julkisia peruspalveluita, kuten päiväkotit ja koulut. Työpaikkoja ei lähiöihin rakennettu. Yksityisautoilu kasvoi, koska joukkoliikenteen järjestäminen ei vielä ollut riittävän tehokasta.⁶

Rakentaminen teollistuu - asuinrakennukset sijoitetaan ruutukaavaan

Yhteiskunnan rakennemuutos ja siihen liittynyt väestön muuttoliike maaseudulta taajamiin kiihtyi 1960-luvulla. Yhdyskuntien kasvaessa rakentaminen ulotettiin yhä kauemmas keskustoista.

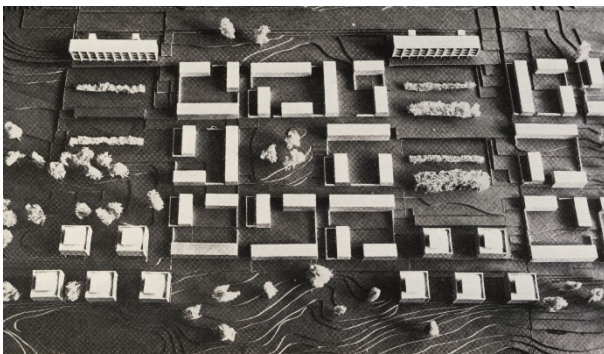
Vaikka lähiörakentaminen nähtiin laajalti tärkeänä edistysaskeleena asuntotarpeen tyydyttämiseksi, ryhtyi erityisesti arkkitehtikunnan nuorempi polvi yhteiskuntatieteilijöiden säestämänä kritisemaan metsälähiöiden sekavaksi koettua asemakaavallista sommittelua. Asuinalueiden varjopuolet – puutteellinen palvelutaso ja pitkät etäisyydet sekä paikoin esiintyneet sosiaaliset ongelmat – katsottiin epäkaupunkimaisen rakentamistavan syyksi.⁷

Lähiöiden toiminnallisten ja sosiaalisten puutteiden esiintuominen nosti vastapainoksi tavoitteen tiiviistä, kaupunkimaisesta ympäristöstä. Tähän uskottiin päästävän entistä tehokkaamman eli tiiviimmän rakentamisen ja kaupunkirakenteen suorakulmaisen koordinaatiston avulla.⁸

Vastaavasti rakennusteollisuus panosti voimakkaasti rakennusosien standardointiin ja elementtirakentamiseen. Uudet kaavoitusihanteet sopivat harvinaisen hyvin myös rakennustuotannon rationalisointipyrkimyksiin.

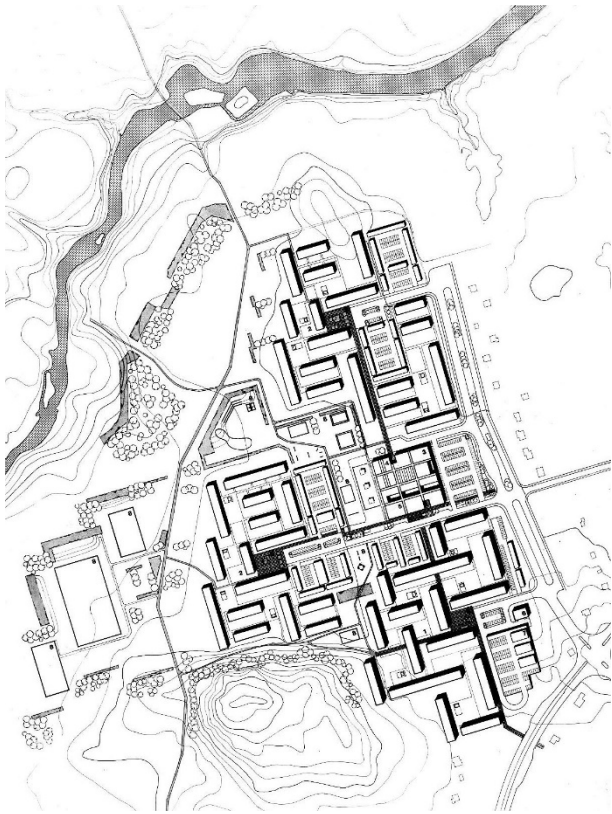
1960-luvun puolivälissä asemakaavoituksessa pyrittiin yleisesti kaupunkirakenteen systemaattisuuteen. Luonnon ja rakennetun ympäristön vastakohtaisuutta korostettiin. Suurimmassa osassa tämän aikakauden lähiöitä elementtitekniikan käyttöönotto johti kuitenkin yksitoikkoiseen ympäristöön. Rakentajat pyrkivät supistamaan talotyyppien valikoimaa, eikä rakennussuunnitteluun kiinnitetty riittävää huomiota. Taustalla vaikutti osaltaan myös esteettisten ihanteiden muuttuminen, sillä suurin osa arkkitehtikunnastakin sisäisti tässä vaiheessa teollisen rakentamisen tehokkuustavoitteet.⁹

Arkkitehti Bengt Lundstenin voittama Jyväskylän Kortepohjan asuinalueen arkkitehtuurikilpailu 1964 aloitti uuden kauden asuinalueiden asemakaavoituksessa. Matalia kerros- ja rivitaloja sisältänyt suunnitelma pohjautui tiiviiseen korttelirakenteeseen: järjestelmällinen ruutukaava korvasi maastolähtöisen rakennustavan. Korttelirakennetta perusteltiin myös sosiologisin, asuntoryhmien muodostukseen perustuvien näkökohdin.¹⁰

Vas.: Kortepohja, Jyväskylä. Korttelirakenteen pienoismalli. Lähde: Arkkitehti / 1967: 3-4.
Oik.: Kortepohja, Jyväskylä. Pihanäkymä. Kuva: Pekka Pakkala.

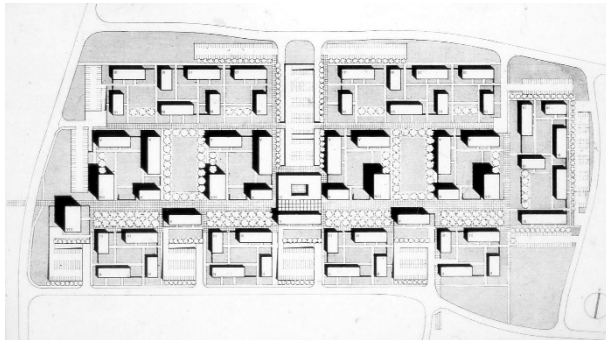
Uuden ruutukaavatyypin onnistuneimmissa esimerkeissä rakentamisen mittakaava on ihmisläheinen eikä rakennusten arkkitehtuuri alistu teollisen rakentamistavan yksinkertaistettuihin muotoihin. Korkeatasoisinta asuinympäristöä syntyi yleensä silloin, kun alueiden kaavoitus- ja rakennussuunnittelu olivat samoissa käsissä.

Siltämäen asuinympäristöä. Kuva: Pekka Pakkala.

Siltämäki, Helsinki. Pentti Ahola 1967. Siltämäen mataliin kerrostaloihin pohjautuva miljöö on sympaattinen, vaikka rakennusten arkkitehtuuri edustaa äärimmilleen pelkistettyä rationaalista tyyliä. Lähde: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Vas.: Olari, Espoo. Simo Järvinen ja Eero Valjakka 1969. Olarin ns. tuulimyllykortteleihin pohjautuvan asemakaavan runkona on jalankulkuraitti, jonka varrelle pyrittiin kokoamaan alueen palvelut. Lähde: Arkkitehti / 1972:2.

Oik.:Punatiili Olarin korkeahkojen kerrostalojen julkisivumateriaalina erottaa alueen edukseen aikansa tavanomaisesta betonielementtirakentamisesta. Kuva: Volker von Bonin, Museovirasto.

Vas.: Ollinsaari, Raahen kaupunki. Olli Kivinen 1972. Rakennusvaiheet. Ollinsaaren kerrostalovaltainen alue eräänlainen synteesi maisemälähtöisen kaavan ja ruutukaavakortteliston välillä. Rakennukset on sijoitettu kahdelle mäenharjanteelle, joiden väliselle peltoaukealle kaavoitettiin nauhamainen palvelukeskus. Kuva: Raahen kaupunki, muutokset kuvaan Juho Rajaniemi.
Oik.: Ollinsaaren asuinympäristöä. Kuva: Pekka Pakkala.

Aluerakentaminen - kunta kaavoittaa ja rakennusliike rakentaa omistamansa alueen

Tehokkaalle rakentamiselle oli yhteiskunnallinen tilaus. Kaupungistuminen saavutti huippuvauhtinsa 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa, kun maaseudulta tulvi väestöä asutuskeskuksiin työn perässä. Alueliitokset ja erityisesti voimakas muuttoliike nostivat kaupunkiväestön osuuden 50 %:iin koko maan väkiluvusta 1970-luvun alkuun mennessä.

Nopeimmin kasvavilla kunnilla ei Helsinkiä lukuun ottamatta ollut valmiutta vastata tilanteen vaatimuksiin, ei tontteja asuntorakentamiseen eikä suunnittelijoita kaavoittamaan niitä. Rakennusliikkeet käyttivät tilannetta hyväkseen hankkimalla alueita sieltä, missä maa-alueita halvimmalla oli tarjolla ja laadituttamalla niille suunnitelmat. Luotiin erityinen aluerakentamisen menettely, jossa kunta lupasi kaavoittaa tietyn kerrosalamäärän rakennusliikkeen omistamalle alueelle ja tämä vastaavasti sitoutui rakentamaan asunnot, palvelut ja kunnallistekniikan sovitun aikataulun mukaisesti. Kunta saisi haltuunsa kadut, puistot ja julkisten rakennusten tontit.¹¹

Nopean väestönkasvun alueilla, kuten Espoossa ja Vantaalla, pääosa asunnoista rakennettiin 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa aluerakentamissopimuksin. Alueet sijaitsivat enimmäkseen kaukana keskustoista, mikä vauhditti kaupunkirakenteen hajoamista. Rakentamisen mittakaava kasvoi, alueille rakennettiin lähes yksinomaan kerrostaloja.

Kompaktikaupunki - kontaktikaupunki

Tavoitteena oli tehokas ja taloudellinen rakentaminen, kompaktikaupunki.¹² Tässä tarkoituksessa tutkittiin erityisesti erilaisia ruutukorttelimalleja, joissa muuttujina olivat rakennuskorkeudet, rakennusten väliset etäisyydet, pihojen aurinkoisuus ja vapaa-alan määrä sekä liikenne- ja pysäköintiratkaisut. Näiden perusteella – ikään kuin tieteellisellä tarkkuudella – määräytyi myös ympäristön esteettinen laatu.

Ajan henkeä ja tavoitteita kuvastaa hyvin 1960-luvun lopulla laadittu Vantaan Koivukylän suunnitelma. Kyseessä oli kunnianhimoinen hanke noin 20 000 asukkaan ja 4 500 työpaikan kaupunkimaisen asuinalueen rakentamisesta Rekolan rautatieaseman tuntumaan. Suunnitteluorganisaatio pyrki vastaamaan haasteeseen uudella suunnittelumenetelmällä. Kaupunkirakenteen eri osatekijöille laadittiin lukuisia vaihtoehtoisia ratkaisumalleja, joista parhaiksi arvioidut yhdistettiin kokonaisuudeksi ruutuverkon puitteissa.¹³

Vas.: Koivukylä, Vantaa. Kaupunkisuunnittelu Oy 1969. Lähde: Koivukylä 2. Kaavarunkosuunnitelma.
Oik.: Kompaktikaupunkien rakentamiskaudella niin alueiden koko kuin rakennusten korkeudetkin kasvoivat merkittävästi. Kuva: Sirkkaliisa Jetsonen.

Kompaktikaupungeille asetettiin esteettisiä ja sosiaalisia päämääriä. Niitten toteutumista vaaransivat alueiden eristyneisyys sekä liiketaloudelliset tavoitteet. Suunnitteluperiaatteet olivat rationaalisia: talo-, julkisivu- ja asuntotyyppien toisto on edullista teollisen rakentamistavan takia. Kaupunkielämän synty edellyttäisi kuitenkin rakentamistehokkuuden lisäksi toiminnallista monipuolisuutta ja laadukas ympäristö maisemasuunnittelua.

Vas.: Kompaktikaupunkialueiden suunnittelua hallitsi rationaalisuuspyrkimys, joka saattoi johtaa asuinympäristön yksipuolistumiseen. Ilmakuva Pihlajistosta. Ilmakuva Pihlajistosta. Kuva: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.
Oik.: Pihlajiston asuinympäristöä. Kuva: Pekka Pakkala.

Monimuotoisempi asuinympäristö - kokonaisuutena yhtenäinen, yksityiskohdissa vaihteleva

Tiiviiden kerrostaloalueiden suunnittelu jatkui 1970-luvun ajan. Rakentamisen huippu oli vuosikymmenen puolivälissä, jolloin vuotuinen tuotanto oli suurimmillaan. Rakentaminen alkoi kuitenkin vuosikymmenen lopulla hiipua taloudellisen laskukauden seurauksena, mikä antoi mahdollisuuden hengähtää, arvioida mennyttä sekä pohtia rakentamisen ja suunnittelun tulevaisuutta.

Asuinalueiden suunnittelua ja toteutusta koskeva keskustelu sai 1960-luvun lopulla yhteiskuntakriittisiä sävyjä. Tätä vauhditti uuden suunnittelijasukupolven astuminen kuntien kasvaviin suunnitteluorganisaatioihin. Kaupungin pirstoutunutta yhdyskuntarakennetta ja asuinalueiden tehokkaasti tuotettua rakennuskantaa oli tilaisuus arvioida ja samalla pohtia suunnittelun vaikutuksia asukkaiden jokapäiväiseen elämään. Erilaisia asukas- ja ympäristöliikkeitä syntyi ja ne nousivat perinteisten kaupunginosayhdistysten rinnalle yhdyskuntasuunnittelun vaikuttajiksi ja ympäristön laadun valvojiksi.¹⁴

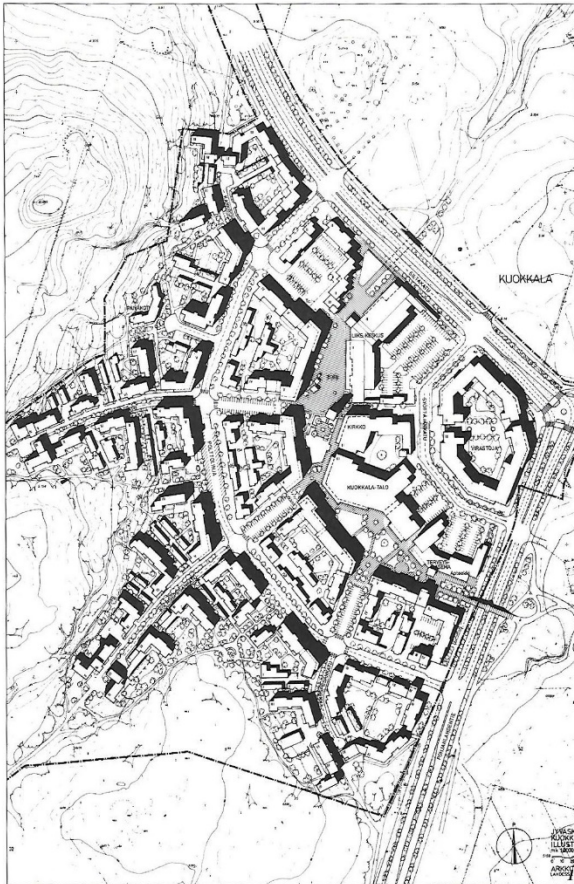
Koska kerrostalotuotannon suuntaa ei pystytty käden käänteessä muuttamaan, ryhtyivät kuntien suunnitteluvirastojen arkkitehdit laatimaan asemakaavoja, joilla pyrittiin ohjaamaan asuinalueiden rakentamista aiempaa yksityiskohtaisemmin. Samaa tarkoitusta palvelivat erilaiset kortteli-, väri-, materiaali- ja istutussuunnitelmat, joilla usein täydennettiin asemakaavoja kunnan omistamilla alueilla.¹⁵

Myös esteettiset ympäristöihanteet muuttuivat. Yleispätevän ruutuverkon asemesta pyrittiin omaleimaisiin ja ympäristöstään kasvaviin alueisiin, joiden tilarakenteessa olisi juuri kyseiselle paikalle ominainen perusajatus. Kompaktikaupungin jälkeen tavoitteeksi tuli kokonaisuutena yhtenäinen, mutta yksityiskohdissaan vaihteleva, aiempaa pienimittakaavaisempi kaupunkikuva. Rakennusten julkisivuissa tiili korvasi usein betonin. Erityistä huomiota kiinnitettiin lisäksi pihojen ja liikennealueiden huoliteltuihin järjestelyihin.

Vas.: Malminkartano, Helsinki. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 1977. Malminkartanossa pyrittiin toiminnallisesti monipuoliseen kaupunkirakenteeseen sijoittamalla työtiloja asuinkortteleiden lomaan. Kuva: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Oik.: Malminkartanon vaihteleva arkkitehtuuri on vastareaktio yksipuoliselle elementtirakentamiselle. Kuva: Pekka Pakkala.

↑
Kuokkalan asuin ympäristöä. Kuva: Pekka Pakkala.

←
Kuokkala, Jyväskylä. Juhani Boman 1979.
Kunnallisten suunnitteluresurssien lisääminen ja -
käytäntöjen kehittäminen rupesivat näkymään
pienempien kaupunkien kaavoituksessa.
Kuokkalan kaupunkitilallisesti rikas suunnitelma
pohjautuu arkkitehtuurikilpailun voittaneeseen
ehdotukseen. Lähde: Suomalaista
kaupunkiarkkitehtuuria.

Ratkaistavana ihmisen ja arkkitehtuurin vuorovaikutus sekä ekologiset kysymykset

Muuttoliike kaupunkiin hidastui. Suurten, luonnon ympäristöön rakennettavien lähiöalueiden suunnittelu näytti 1980-luvulla olevan ohi. Kaupunkien yleissuunnittelussa nousivat tavoitteiksi kaupunkirakenteen eheyttäminen ja puolivalmiiden alueiden täydentäminen. Lähiöiden asuntojen ja asuin ympäristön sekä sosiaalisten olosuhteiden parantaminen käynnistettiin valtiovallan aloitteesta.¹⁶ Teollisuus siirtyi pois kaupunkikeskustoista ja niiden rannoilta. Näille alueille kaavoitettiin ja rakennettiin kaupunkimaisia asuin ympäristöjä.

1960–1970-lukujen kerrostalo ympäristöjä syytettiin yksipuolisesti sovelletun funktionalismin tuotteiksi. Maahan rantautui postmodernismi, joka elvytti arkkitehtonisia arvoja, kuten arkkitehtuurin paikallisten lähtökohtien ja rakentamisperinteen kunnioittamista, arkkitehtuurin historian arvostusta sekä arkkitehtuurin ja ihmisen vuorovaikutuksen ymmärtämistä.¹⁷

Postmodernismi vaikutti kaupunkisuunnitteluun muttei laajasti asemakaavoitukseen. Sen keinovalikoimassa korostuivat täsmällisesti rajatut kaupunkitilat, kaupunkirakenteen perinteinen hierarkia sekä rakennusten ja kaupunkitilojen erilaisuus ja värikkyys.

Vas.: Pikku Huopalahti, Helsinki. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 1986. Värikäs arkkitehtuuri ja yksilölliset paikat luovat monipuolista ja ainutkertaista ympäristöä perinteisen kaupunkirakennustaiteen keinoin postmodernismin hengessä. Kuva: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Oik.: Pikku Huopalahden asuin ympäristöä. Kuva: Hilkka Högström.

1990-luvun alussa kaupunkisuunnittelun perusteisiin alkoi arkkitehtuurivirtausten ohella vaikuttaa tietoisuus luonnonvarojen riittämättömyydestä, ympäristön saastumisesta ja ilmaston muuttumisesta. Vuosikymmenen lopulla valtaosa julkisesta suunnittelukeskustelusta liittyi ekologisiin kysymyksiin.

Ekologinen suunnittelu kytkeytyi alkuun paikallisiin ongelmiin, kuten jäte- ja vesihuoltoon sekä energiansäästöön. Taustalla oli kuitenkin laajempi huoli maapallon säilymisestä elinkelpoisena. Vähitellen alettiin ymmärtää ekologian kokonaisvaltainen luonne, jonka läpi kaikki ilmiöt ja näkökohdat siivilöityvät.

Käytännössä ekologisella rakentamisella tarkoitettiin ympäristöä säästävää rakentamista. Maisemasuunnittelun merkitys korostui niin kaupunkirakenteen kuin asuin ympäristönkin tasolla. Ekologisen yhdyskunnan ihanteiden ääripäät asettuivat tehokkaan ja tiiviin, luontoa muualla säästävän ekokaupungin ja väljän, luontaistalouteen perustuvan ekokylän väliin.¹⁸

Vas.: Latokartano, Helsinki. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, Petri Laaksonen 1996. Alueella on pyritty soveltamaan monipuolisesti ekologisen rakentamisen periaatteita niin asemakaavoituksessa, lähiympäristön suunnittelussa kuin rakentamisen teknisissä ratkaisuissakin. Kuva: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Oik.: Latokartanon vehreää asuin ympäristöä. Kuva: Riitta Jalkanen.

KIRJOITTAJA Pekka Pakkala, arkkitehti, artikkeli perustuu tekijän pitkään kokemukseen kaupunkisuunnittelijana.

LÄHTEET JA LISÄTIETOA

Asuntonäyttely 66 1966. Näyttelyluettelo. Suomen rakennustaiteen museo, Asuntoreformiyhdistys.

Ekologinen asuinalue Helsingin Viikkiin 1995. Arkkitehtuurikilpailun arvostelupöytäkirja 19.05.1995. Suomen Arkkitehtiliitto ja Helsingin kaupunki.

Hankonen, Johanna 1983. *Lähiöiden suunnittelu Suomessa 1945 – 1970*. Lisensiaattitutkimus.

Tampereen teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtuurin osasto.

Hankonen, Johanna 1994. *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta*. Tampere: Otatieto Oy, Gaudeamus.

von Hertzen, Heikki 1980. Tapiolan alkuvaiheet ja läpimurto. Teoksessa *Genius Loci – Otto -I. Meurmanin 90-vuotislahjakirja*. Helsinki: Rakennuskirja Oy.

von Hertzen, Heikki; Itkonen, Uolevi 1985. *Raportti kaupungin rakentamisesta – Tapiolan arkea ja juhlaa*. Länsiväylä Oy.

Hurme, Riitta 1991. *Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen*. Tammissaari: Suomen Tiedeseura.

Kautto, Jussi, Holmila, Ilkka, Turtiainen, Jukka 1989. *Suomalaista kaupunkiarkkitehtuuria*. Näyttelyluettelo. Suomen rakennustaiteen museo.

Koivukylä 2 1969. Kaavarunkosuunnitelma. Helsingin maalaiskunta.

Lundsten, Bengt 1967: Jyväskylän Kortepohjan asuntoalue. *Arkkitehti* / 1967:3-4. Suomen Arkkitehtiliitto.

Maisala, Pertti 1972: Lähiympäristön suunnitelma – parannus aluerakennuskohteiden miljööseen? *Arkkitehti* / 1972:5. Suomen Arkkitehtiliitto.

Mikkola, Kirmo 1972. *Metsäkaupungin synty: funktionalismin kaupunkisuunnittelun aatehistoria*. Lisensiaattityö. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto, Arkkitehtuurin historian laitos.

Monitoimijainen lähiöuudistus 1996. Lähiötyöryhmän loppuraportti ja toimenpide-ehdotukset. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Murole, Pentti 1967: Ihmisen kulkemisen suunnittelusta. *Arkkitehti* / 1967:3-4. Suomen Arkkitehtiliitto

Mölsä, Seppo 2016: 50 vuotta sitten Mauno Koivisto ja Armas Puolimatka synnyttivät lähiöiden laatikkoarkkitehtuurin. *Rakennuslehti* 18.12.2016.

Nikula, Riitta 2017. Torpasta lähiöön – Suomen asuntorakentamisen pitkä taival. Teoksessa *Rakennetun Suomen tarina*. Helsinki: Rakennustieto Oy

Nyman, Kaj 2003. *Sinisilmäisyyden aika. Suunnittelun myyttejä 1950-2000*. Helsinki: Rakennusalan kustantajat ja Kustantajat Sarmala Oy.

Puustinen, Sari 2004. *Yhdyskuntasuunnittelu ammattina. Suomalaiset kaavoittajat ja 2000-luvun haasteet*. Suomen ympäristö 715. Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto.

Rajaniemi, Juho 2006. *Kasvun kaavoitus. Tapaus Raahe 1961-1996*. Kankaanpää: Messon Oy.

Saarikangas, Kirsi 2002. *Asunnon muodonmuutoksia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Salokorpi, Asko 1984. Kaupunkirakentaminen. Teoksessa *Suomen kaupunkilaitoksen historia 3: Itsenäisyyden aika*. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto, 1984.

Salokorpi, Asko 1990. Arkkitehtuuri vuoden 1940 jälkeen. Teoksessa *Ars – Suomen taide 6*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Vartola, Anni 2014. *Kuritonta monimuotoisuutta – Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa*. Väitöskirja. Aalto-yliopiston julkaisusarja 103/2014.

VIITTEET

¹ Salokorpi 1990.

² Mikkola 1972.

³ Saarikangas 2002.

⁴ Hankonen 1983.

⁵ von Hertzen, Itkonen 1985.

⁶ Salokorpi 1984.

⁷ Asuntonäyttely 66, 1966.

⁸ Hankonen 1994.

⁹ Nyman 2003.

¹⁰ Lundsten 1967.

¹¹ Mölsä 2016.

¹² Murole 1967.

¹³ Koivukylä 2, 1969.

¹⁴ Puustinen 2004.

¹⁵ Maisala 1972.

¹⁶ Monitoimijainen lähiöuudistus 1996.

¹⁷ Vartola 2014.

¹⁸ Ekologinen asuinalue Helsingin Viikkiin 1995.